

с) ab + cd > ad (поєднання початкового фрагмента першого слова з кінцевим фрагментом другого слова): *Spin + English* > *Spinnish* («мова, якою користуються політтехнологи, експерти зі зв'язків з громадськістю, преса» (забезпечує подачу інформації в ЗМІ з потрібної точки зору)): *Spinnish could be a spinoff of spin doctor, since it is described as ostensibly neutral language used to manipulate, slant or otherwise alter the public's perception of an event* (Lew Gloin, «Love it or hate it, it's colloquial», *The Toronto Star*, November 26, 2015).

d) ab + cd + ef > acf (поєднання початкового фрагмента першого слова з початковим фрагментом другого слова і кінцевим фрагментом третього слова): *Minnesota + Wisconsin + Iowa* > *Minnewisowa* («політична організація американських штатів Міннесота, Вісконсін і Айова»): *Republicans will convene in Minneapolis, the largest city in Minnewisowa* (George F. Will, «Keeping Score on Tuesday» *Washington Post*, November 5, 2015).

Таким чином, компактність і лаконічність слів, утворених за допомогою телескопії і словоскладання, прискорюють темп мови без шкоди для її логіко- і ефективно-комунікативної функції, сприяють подальшому розширенню сфери дії цих способів словотворення не тільки в сучасній англійській мові, але і в багатьох інших європейських мовах, що свідчить про тенденцію універсалізації та раціоналізації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алиаскарова, Г. Ф. (2006) Сравнительный анализ неологизмов в современном русском и немецком языках. *Вестник Саратовского государственного технического университета*. № 4. С. 65–73.
2. Костомаров, В. Г. (2009) Языковой вкус эпохи. СПб. 147с.
3. Кулинич, М. А. (2011) Телескопное словообразование как источник неологизмов. *Системные связи в лексике и грамматике германских языков*. Самара. С. 65–71.
4. Омельченко, Л. Ф. (2013) Телескопійні слова сучасної англійської мови та їх структурно-семантична характеристика. *Збірник Львівського університету. Іноземна філологія*. Л. Вип. 15. С.76–83.
5. Neologisms – a Dictionary of Findable Words and Phrases [Електронний ресурс]. URL : <http://pages.zoom.co.uk/leveridge/dictionary.html>.

*Соколова Владислава
Вінниця*

КАУЗАТИВНІ КОНСТРУКЦІЇ З КОНКРЕТИЗАЦІЄЮ СЕМАНТИКИ ОБ'ЄКТА КАУЗАТИВНОЇ СИТУАЦІЇ (на матеріалі англійської та української мов)

1. Каузативність – це лінгвістична категорія, яка властива дієсловам і відображає причинно-наслідковий зв'язок між подіями, фактами та станами (Залужна, 2019, с. 12). Термін «каузативна ситуація» (далі КС) є базовим поняттям категорії каузативності. Ця ситуація має складатися мінімум з двох

мікроситуацій, які пов'язані між собою причинно-наслідковим зв'язком. Базову каузативну ситуацію можна представити наступною формулою тлумачення: «X дією v_1 каузує Y виконувати дію / бути у стані v_2 », де X – каузатор, Y – каузат (Залужна, 2019, с. 12).

Об'єктом дослідження є каузативні конструкції (далі КК) в англійській та українській мовах, напр. англ. *to make smb do smth* 'змусити кого-небудь робити що-небудь', *to throw smth at smb* 'кинути що-небудь в кого-небудь', *to cause smb to do smth* 'змушувати кого-небудь робити що-небудь'; укр. *змусити кого-небудь робити що-небудь*, *штовхнути кого-небудь рукою*.

Предметом є семантика КК в англійській та українській мовах.

Мета полягає у проведенні семантичного аналізу одиниць дослідження та визначенні спільних і відмінних ознак англійських та українських КК з конкретизацією об'єкта каузативної ситуації.

Матеріалом дослідження слугують 148 конструкцій (75 конструкцій в англійській та 73 конструкцій в українській мові), отримані методом суцільної вибірки з текстових джерел англійської та української мов, з-поміж яких, зокрема, англійські романи А. Гейлі «Готель», В. С. Моема «Театр», Дж. Оруелла, «1984» та українські твори В. Барки «Жовтий князь», В. Винниченка «Сонячна машина», та інші.

2. На думку М. Шибатані, каузативна ситуація має відповідати двом умовам:

1) каузувальна подія та подія, яка каузується, розподілені в часі таким чином, що подія, яка каузується, може відбуватися тільки після каузувальної;

2) каузувальна подія та подія, яка каузується, є взаємозалежними, й існування події, яка каузується, можливе тільки за умови реалізації каузувальної події. Якщо каузувальна подія не відбулася, подія, яка каузується, також не відбувається (Shibatani, 1976, P. 1–2).

3. Найбільш численною групою серед каузативних конструкцій є група КК, для яких об'єкт каузативної ситуації – це частина тіла / орган. Наприклад:

(1) англ. *He took her by the neck when she wasn't expecting it, and wrung it like a chicken. She moved her neck gingerly* (A. Christie) 'Він узяв її за шию, коли вона на це не очікувала та заломив її, як курку. Вона обережно поворушила шиєю';

(2) укр. *На лаві сидів старий Кайдаш, сидів мовчки й собі важко зітхав, підперши голову долонею* (І. Нечуй-Левицький).

Найбільш частотним об'єктом каузативної ситуації є рука (17 КК в англійській мові, що складає 23% від загальної кількості КК, 19 КК в українській мові, що складає 26% від загальної кількості КК). Наприклад:

(3) англ. *He took both her hands affectionately in his* (A. Christie) 'Він ніжно узяв обидві її руки у свої';

(4) укр. *Він хитав головою, та прикладав руку з довгими пальцями до серця* (В. Винниченко).

4. Об'єкт каузативної ситуації 'двері' є дуже поширеним, коли суб'єкт знаходиться у якомусь приміщенні або збирається увійти у будівлю або кімнату. Наприклад:

(5) англ. *Herbie Chandler closed the door from outside* (A. Hailey) 'Хербі Чендлер зачинив двері зовні';

(6) укр. Широкі ворота з хворосту були одчнені навстіж (І. Нечуй-Левицький).

Аналіз корпусу фактичного матеріалу в англійській та українській мовах демонструє, що об'єкт каузативної ситуації – двері є більш продуктивним в англійській мові (англ. 19 КК, що складає 25% загальної кількості КК; укр. 14 КК, що складає 19% від загальної кількості КК).

5. До кола об'єктів каузативної ситуації належить також одяг, до якого зараховують не тільки предмети одягу (наприклад, сукня, жакет, сорочка та под.), але й взуття та аксесуари (сумка, окуляри та под.).

В усіх випадках залучення одягу / взуття як об'єкта каузативної ситуації суб'єктом у каузативній конструкції є люди, тому що тільки вони можуть носити одяг або взуття, володіти аксесуарами. Також, суб'єкт каузативної ситуації, людина, може виконувати різні операції з одягом або взуттям в залежності від того, який це предмет одягу. Наприклад:

(7) англ. *Then she undressed, put on a dressing gown, went into the bathroom and turned the taps on* (A. Christie) 'Потім вона розтяглася, надягла халат, пішла до ванної кімнати та вимкнула кран';

(8) укр. Звільнивши ліву руку, він потягнув його за сорочку (І. Нечуй-Левицький).

Аналіз корпусу фактичного матеріалу демонструє, що об'єкт каузативної ситуації 'одяг' є продуктивним в обох досліджуваних мовах (англ. 11 КК, що складає 15% загальної кількості КК; укр. 8 КК, що складає 11% від загальної кількості КК). Цей тип ОКС є поширеним, тому що одяг – це базова складова характеристика вигляду людини.

6. Цигарки можуть також бути об'єктом каузативної ситуації, наприклад:

(9) англ. *I propped the phone between my ear and shoulder and tossed the cigarette out the window...* (L. Weisberger) Я підтримувала свій телефон між вухом та плечем та викинула цигарку...;

(10) укр. Гриша сидить серед човна, смокче цигарку й дивиться у «синю далечінь», примруживши великі сірі очі... (О. Вишня).

В англійській мові об'єкт каузативної дії може бути виражений словами англ. *cigarette* 'цигарка' *tobacco* 'тютюн' в англійській мові та *льолька*, *цигарка*, *сірники* в українській. Найбільш поширеними каузативними конструкціями, де цигарка є об'єктом каузативної ситуації, є англ. *to stub out a cigarette* укр. 'погасити цигарку', англ. *to light a cigarette* укр. 'запалити цигарку', англ. *to have one's cigarette go out* укр. 'цигарка згасла', англ. *to inhale the first whiff of one's cigarette* укр. 'вдихати першу затяжку цигарки', англ. *to take a cigarette* укр. 'брати цигарку' в англійській мові та *запалити льольку*, *закурювати цигарку*, *взяти цигарку*, *взяти сірники* в українській мові. Наприклад:

(11) англ. *She had her cigarette go out and was listening intently* (T. Capote) 'Її цигарку погасили і вона слухала зосереджено';

(12) укр. На цей раз Анорій вибачливо, ніби роблячи велику прислугу господареві, взяв цигарку, потім так само вибачливо взяв сірники на столі і закури (І. Багрянний).

Аналіз корпусу фактичного матеріалу в англійській та українській мовах демонструє, що об'єкт каузативної ситуації – цигарки має в обох досліджуваних мовах однаково кількість одиниць і є менш продуктивним (англ. 9 КК, що складає

12% загальної кількості КК; укр. 9 КК, що складає 12% від загальної кількості КК).

7. Каузативні дії, в яких об'єктом є їжа або напої, створюють ситуацію, в якій суб'єкт готує, їсть або виконує інші різні операції із їжею. Наприклад:

(13) англ. *She pushed in the last buttery morsel and looked round vaguely* (A. Christie) 'Вона всунула останній масляний шматочок та невиразно озирнулася навколо';

(14) укр. *Мати вирила на грядках дрібненькі бурячки; зварила юшку* (В. Барка).

Аналіз корпусу фактичного матеріалу в англійській та українській мовах демонструє, що об'єкт каузативної ситуації – 'їжа' має більшу частотність, ніж напої (англ. 6 КК, що складає 8% загальної кількості КК; укр. 6 КК, що складає 8% від загальної кількості КК).

8. *Висновки*. В англійській та українській мовах об'єкт каузативної ситуації, яким є частина тіла / орган демонструє найбільшу продуктивність (англ. 30 КК, що складає 40% загальної кількості КК; укр. 36 КК, що складає 49% від загальної кількості КК). В обох досліджуваних мовах об'єкт КС – двері є більш частотним в англійській мові (англ. 19 КК, що складає 25% загальної кількості КК; укр. 14 КК, що складає 19% від загальної кількості КК). Аналіз емпіричного матеріалу показав, що в англійській мові об'єкт КС із семантикою 'одяг' є більш продуктивним, ніж в українській мові. В англійській та українській мовах об'єкт КС – цигарки має в однакову кількість одиниць (англ. 9 КК, що складає 12% загальної кількості КК; укр. 9 КК, що складає 12% від загальної кількості КК). Аналіз корпусу фактичного матеріалу в англійській та українській мовах демонструє, що об'єкт КС – їжа має більшу частотність, ніж напої (англ. 6 КК, що складає 8% загальної кількості КК; укр. 6 КК, що складає 8% від загальної кількості КК). Цей тип об'єкта КС є найменш продуктивним.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арутюнова, Н. Д. (2009) Предложение и его смысл: Логико-семантические проблемы [6-е изд.]. М.: УРСС. 383 с.
2. Залужна, О. О. (2019) Лексико-семантичні та структурно-синтаксичні особливості привативних дієслів в англійській та українській мовах: монографія (Типологічні, зіставні, діахронічні дослідження). / О. О. Залужна ДонНУ імені Василя Стуса. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 314с.
3. Shibatani, M. (1976) Causativization. *Syntax and Semantics*. [M. Shibatani (ed.)]. N.Y., San Francisco, London : Academic Press. Vol. 5. P. 239–294.